

Stráža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: A. Lipovšek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Semeniška 2/II. • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 20. februarja 1941

Leto VII — Številka 20

+ FRANČEK ŠMIGOC

Prav te dni je v nas liho, čisto tiho in plaho zavzdihnila prva slutnja pomladi. Daleč je še, a vendar jo že v duhu gledamo v soncu se kopajočo, vso razkošno, toplo, mehko in dobro. Nestrpno pričakujemo, da dobrotno potrka na naša vrata. Veš, prav včeraj mi je poslala svoj prvi pozdrav. Vprav včeraj sem videl prve zvončke, nekje ob potoku na pri-sojni strani so pognali... Pa sem si mislil, da Ti bom šel v bolnišnico pravil o njihovih nedolžnih, belih cvetovih, ki kar nekam porredno zvonijo v svet. »Prve zvončke sem videl, Franček!« Tako bi Te bil nagovoril in Ti bi čisto tiho, morebiti samo v mislih vprašal: »O, že prvi zvončki?« Pa nisi ućakal moje novice, ker Te je prej poklical glas Njega, ki je neskončen. Moja novica je sedaj zate preskromna, zakaj odšel si gledal in ućivat večno pomlad. In ti prvi zvončki Tvojemu pogrebu zvoné.

Veš, prejle sem sedel pri Tvojem pultu. Tesno mi je bilo. Da bi se bil nekoliko zamotil, sem začel brskati po Tvojih knjigah, ki si jih pustil tu na mizi, preden si legel, da nič več ne ozdraviš. Saj mi ne boš zameril moje radovednosti, Franček? Listal sem po Sophoklesovih Trachinjankah v Arnimovi priredbi in nehote sem moral misliti na grški pregovor, ki se le premnogokrat prebridko uresničuje.

Kogar ljubijo bogovi, umrje v cvetu mladosti. Tako mlad si še bil. Komaj ena in dvajset let Ti je bilo. Ena in dvajset let star,

to se pravi mlad, v cvetu življenja si moral umreti. Ena in dvajset let: saj je to komaj dobro jutro mladega življenja! Kje so zdaj Tvoji načrti o veliki in lepi bodočnosti, kakor si trdno upal. Veš, kako si včasih sanjal o velikih mestih, daljnih in mogoćnih, kamor si mislil iti po univerzitetnem študiju iskat svojemu znanju poglobljenja in izpopolnitve? Ta sanja je tiha, a živa živela v Tebi in Ti dajala moći, da si laže prebrodil trenutne težave in nevšećnosti. Zdaj boš počival sredi zemeljskih kali, nikamor se Ti ne bo več hotelo, ne v knjižnice ne v daljna mesta. Onemele so misli in utrpnilo Ti je vedno išćoće srce. Sophokles in Euripides, Horac in Vergil samevajo med Tvojimi knjigami, ki so Ti bile tako drage in ljube. Bože, koliko knjig si nanosil iz knjigarn, knjižnic in seminarja! Ko jih gledam, mi šele povsem jasno prihaja do zavesti, da si resnično odšel v krajine, od koder potnik se ne vrne.

»Jezik je le posoda. Zato me mnogo bolj vlećejo duhovni zakladi antićne kulture kakor jezikoslovna znanstvena akribija.« si mi dejal nekoć. In v tem pravcu si se vestno pripravljaj na svoj poklic. Pri vsem tem pa nisi hotel z obema škornjema oblićati v klasićni filologiji. Hotelo se Ti je širokih obzorij, povsod si hotel biti doma, saj si z enakim zanimanjem prebiral poljudno znanstvene knjige vseh panog, o katerih si potem izrekal sodbe z zate tako znaćilnim »ali jaz mislim«.

Na delovni mizi pa je ostala še ne do konca prebrana Sophoklesova drama in še Hubyjeva zgodovina verstev z naslovom Kristus, v kateri je reproducirana ćudovita Tizianova slika Kristusa Odrešenika. — Do sem je šla Tvoja pot, tu ob teh dveh knjigah so Ti bili prekrizani načrti. Ko ju ćlovek gleda, mu je tako tesno pri srcu, kakor bi gledal oraća, ki se zgrudi sredi njive, kakor bi gledal na pol dozidano stavbo, ki jo vihar ruši v prah in pepel.

Mislím na ćas, ko sva se lani spoznala v klasićnem seminarju. Prišel si iz mariborske klasićne gimnazije med nepoznane ljudi, pa Ti je bilo od zaćetka malo nerodno med nami. Bil si tih, miren, vase zamišljen, nikogar nisi ranil z žalo besedo. Saj smo komaj vedeli, da si med nami, a vendar smo Te imeli vsi radi. Bil si dober, iskren tovariš.

Letos sva se oba znašla v Jeglićevem akademskem domu. Saj nisi veliko govoril, najrajši si bil z mislimi kje pri svojih knjigah, a vsi smo kmalu uvideli, da le nisi tako zagrenjen, kakor smo Te nekateri nekaj ćasa po krivici sodili. Koliko zdravja je bilo v Tebi! Bil si nam vsem dober tovariš, obziren do skrajnosti do svojih sostanovalcev, nikomur pa nisi zameril, će je bil kdaj hrupen ćez mero. Poznal si samo trdo delo, venomer si tićal pri knjigah. Obćudovali smo Te. Le vćasih si se razživél v živahnem pogovoru. Tožil nisi nikdar, ćeprav Te je trla marsikatera bridkost, saj si bil reven, kakor smo povećini vsi študenti s kmetov. Kaj bi tožil! Omnia praetereunt!

Nić me ni sram, će povem, kako si me še pred kratkim kot moj desetnik oštel, ker se neopravićeno nisem udeležil adoracije. Tako me doslej še nihće ni oštel: trdo in vendar po prijateljsko. Obćudovati sem Te moral. In prav nić se ne ćudim Tvojemu oćetu, ki mi je danes v razgovoru s trepetajoćim glasom povedal, kako si ga spoštoval. To je bilo prvo,

kar mi je povedal o Tebi. »Kako me je spoštoval!« je večkrat ponovil. Res, bil si pošten, iskren in veren sin, kakršnega more roditi le slovenska mati.

De mortuis nil nisi bene! Takšno je pravilo: Kadar kdo umrje, govori o vrlinah umrlega, medtem ko previdno zamolći slabo. Zate, Franček, ne bi mogel najti grajajoće besede, će bi še tako natanko pretehtal sleherni trenutek, ki sem ga preživél s Teboj. In nikdar nikoli ne bomo mogli pozabiti — niti jaz niti tovariši — kako junaško si zgolj iz obzirnosti do nas prenašal Tantalove muke, ne da bi bil le malo zastokal.

Će od božićnih poćitnic sem si pravil, da pojdeš tretjo soboto v februarju za nekaj ćasa domov. Kako ćudno je to: prav v ćasu, ko si mislil, da se boš vozil proti domu, Te je poklical Bog v neskonćno srećnejše kraje, kamor si želimo mi vsi, tja, kjer gloriija Njega sijé brez oblaka.

Dragi, nepozabni tovariš in prijatelj, poćivaj v miru!
Polde.

Njegova zadnja pot

Pust in deževen je bil dan, ko smo se popoldne odpravili proti Sv. Križu. Megla se je leno vlačila nad zemljo in nam napolnjevala glave s turbnimi mislimi. Obrazi so bili zamišljeni, pred našimi duhovnimi oćmi je vstajala slika rajnega Franćeka, vsega zdravega, polnega življenja in načrtov.

Kljub dežju se nas je nabrala lepa skupina akademikov, njegovih tovarišev, da ga pospremimo na njegovi zadnji poti. Prišli so tudi zastopniki mariborskih bogoslovcev — njegovih gimnazijskih tovarišev, ki jih je nenaćna izguba teško prizadela.

Tudi Akademska zveza in vsa katolićka akad. društva so poslala svoje zastopnike.

Pogrebna svećanost se je prićela ob 4 popoldne. Ob katafalku v sredini Źal je opravil pogrebne obrede ć. g. Fr. Sal. Finžgar ob asistenci vseuć. profesorjev dr. L. Ehrlicha in dr. J. Fabijana.

Tedaj smo se akademiki poslovili od njega. Tov. Pavćnik mu je spregovoril kot njegov študijski tovariš poslovilno besedo. V njegovih besedah je vstal pred nami Franček, ves mlad in poln delavne vneme. Ni bil to pogrebni govor, govornik je govoril z Franćekovimi besedami in ravno to je najbolj vplivalo na nas. Mariborski bogoslovec tov. Heric pa je marsikateremu izmed nas odkril našega Franćeka z nove strani. Pokazal nam je vne-

tega delavca za narodno in versko prebujenje svoje ožje domovine, sonćne Prekije. V tihoti in miru se je pripravljaj za bodoće delo, za katerega si je načrt napravil že v vseh podrobnostih. Tembolj smo se zavedli, da nam mnogokrat šele smrt odkrije celega ćloveka. Tov. Brećelj je spregovoril pokojnemu vzornemu in discipliniranemu ćlanu nekaj toplih in obćutenih besedi v zadnje slovo.

Nato smo akademiki dvignili belo krsto in jo odnesli v pokopalićsko kapelo, kjer je ćastita duhovščina opravila pogrebne obrede, od tod pa na Franćekovo poslednje bivaliće, na ozek temen grob, ki je že ćakal, da sprejme vase zemske ostanke mladega fanta.

Ob odprtem grobu se je poslovil od Franćeka duhovni vodja A. K. »Straže«, ki je stal ob njegovi smrtni postelji, ko je bela žena že ćakala pred vrati. Opis teh zadnjih trenutkov je simbol slovenske študentovske tragike. Franček je umiral lepo, kot more umreti le zaveden, slovenski katolićki fant, ki je svojo prvo versko in narodno vzgojo prejel od slovenskih krščanskih staršev. Franćekov oće je stal ob grobu svojega sina, ki je najveć obetal, toda to svojo bol je nosil moško. Zgleden primer slovenskih staršev. Resnićnost besede zahvale, ki jih je ć. profesor Ehrlich naslovil nanj, kot predstavniku vseh slovenskih krščanskih staršev, ki so nam vzgo-

Senator Franc Smodej v klubu Straža

Akademski klub Straža je imel v petek, dne 14. t. m. svoj članski sestanek.

Prvi govor je bil posvečen 70-letnici priljubljenega slovenskega pisatelja in javnega delavca F. S. Finžgarja. Tov. Ceh nam je v klenih besedah očrtal lik jubilaranta in karakteriziral njegovo veliko in požrtvovalno delo.

Nato je povzel besedo, burno in prisrčno pozdravljen, g. senator Fran Smodej.

Govor gosp. senatorja

Po smrti našega velikega in nepozabnega državnika in voditelja slovenskega naroda se sprašujemo, kaj naj storimo, česa ne smemo opustiti, da bomo mogli nadaljevati njegov globoko in premišljeno zasnovani delovni program za slovenski narod. Vam akademikom, za katere je gojil veliki pokojnik posebne simpatije in ljubezen, bi hotel v tem oziru spregovoriti nekaj besed.

Složnost

Predvsem in najbolj sta nam potrebni složnost in združitev vseh naših delovnih moči, da bomo srečno prebrodili čase, ki so pred nami, in da bomo kos nalogam, ki nas čakajo v bližnji bodočnosti. Vsako drobljenje in nepotrebno cepljenje naših moči nam je v škodo, vsako spajanje nas krepil!

Smo tako majhni, da bomo morali vse sile napeti. Če se bomo pa z brati in sestrami, ki imamo z njimi vsi iste cilje pred seboj, ker smo pristaši iste ideologije, sloneče na večnih načelih krščanske etike in cerkvenega nauka, prepirali, kdo ima na suknji bolj svetel gumb, se bodo sovražne sile zgrnile čez nas in nad nami in bomo postali majhni in drobni kakor makovo zrno. Majhen narod ne sme biti tudi malenkosten, ampak mora zbirati in združevati vse pozitivne moči v močno in složno delovno vrsto, v močno falango! Ali bi bilo naravno in prav, če bi se razdrobili na sto malih naših struj, ki bi se za nebitvene stvari med sabo prepirale na življenje in smrt, ostale pa slepe za vsa prizadevanja in nakane tistih, ki bi nas vse skupaj najraje potopili v žlici vode, če bi to mogli? Ali ni bolj naravno, da vsi tisti, ki zasledujemo ene in iste končne cilje, tekmujejo v plemeniti konkurenci, kdo bo več dobrega storil, da drug drugega v tem stremljenju podpiramo in se med seboj povežemo v močno enotno duhovno četo, da ubranimo vpad onim, ki prežijo na nas in ki bi radi podrli obrambne nasipe, ki branijo in ščitijo naš narod in vse to, kar mu je drago in sveto?

Ne rečem, da je med nami kakšna nevarnost za politično razcepljenje. O tem ni in ne more biti niti govora! Gre le za to, da na kulturnem polju ne cepimo svojih moči, da ne

jili take sinove, kot je bil pokojni Franček, smo začutili prav vsi.

Pevski zbor pod vodstvom tov. Colnariča je ubrano zapel dve žalostinki.

Ko smo se v dežju vračali proti megleni Ljubljani, je v naših srcih gorela drobna lučka, ki ne bo nikoli ugasnila, to je spomin in zgled Frančeka Smigovca.

cepimo dlake, in če imamo drug drugemu kaj povedati, da storimo to odkritosrčno in prijateljsko. Na tem vprašanju smo interesirani tudi politiki, ki imamo pred seboj ta cilj, da se bodo vsa velika še nerešena vprašanja bližnje bodočnosti rešila tako, da bo to v prid naši skupni domovini Jugoslaviji, da bo to v korist in po željah našega slovenskega naroda, da bo to v slavo vzvišenega kraljevskega doma, da bo dosežen naš skupni ideal: srečna bodočnost Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Slovenski politiki imamo pravico, da tako složnost od naše javnosti zahtevamo, kakor ima ta javnost opravičene zahteve do nas; imamo pravico terjati to od vseh narodno mislečih ljudi, ki so kri in meso našega narodnega organizma, ker brez te složnosti nimamo dovolj močne zaslombe, da bi mogli izbojevati to, kar naš narod želi in opravičeno od nas pričakuje.

Odločna borba

Mi moramo pa biti tudi dovolj odločni, da iz slovenske politike odstranimo vse, kar nas pri delu za dosego najvišjih ciljev našega naroda ovira in zavira, moramo biti dovolj odločni v naših zahtevah, da na vsa važna in odločilna mesta pridejo možje, do katerih imamo popolno zaupanje, da bodo sposobni in voljni delovati kot delec narodnega stroja, ki neprestano teče, da pomaga izvrševati veliko narodno delo in program, ki ga je postavil in izklesal v sporazumu s slovenskim narodom in po njegovih željah naš veliki pokojnik dr. Anton Korošec.

O univerzi

Mislite, da bi bili Slovenci kdaj dobili slovensko univerzo in druge najvišje naše kulturne institucije brez dr. Antona Korošca, brez podpore slovenskega naroda v vseh teh vprašanjih, brez opore njegovih zvestih sodelavcev?

Slovenska univerza in vse druge naše najvišje in najnižje kulturne institucije bodo živele in se razvijale, dokler bo slovenski narod ostal kompakten in bo podpiral slovensko politično formacijo, ki jo je s svojimi sodelavci ustvarjal in vodil dr. Anton Korošec.

Iz zgodovine borbe za našo univerzo

Ponosni smo na vse tiste profesorje in akademike, ki znajo ceniti slovensko univerzo, ki tako uspešno delajo za njen procvit in ki so trden branik, da bo ostala ta univerza res slovenska univerza, ki ne dopuščajo, da bi slovenska univerza mogla kdaj postati gmajna za Slovence tuje in neprijazne elemente, razsadnik idej, ki bi v svojih posledicah in s svojimi meglenimi nauki o internacionalizmu izročil slovensko univerzo in naš narod v plen ljudem, ki so vse drugo, samo ne Slovenci. Naša ponosna alma mater je bila ustanovljena kot slovenska univerza in tega nam danes tudi nihče ne krati. V narodnem predstavništvu sem bil tajnik parlamentarnega odbora za ustanovitev slovenske univerze. Ko je ta odbor šel k pok. Ljubi Davidoviču kot ministru prosvete, da dá svoj

končni podpis za slovensko univerzo, nam je g. Davidovič dejal nekako takole: »Slovenci so med svetovno vojno toliko storili za našo skupno jugoslovansko domovino, da smo dolžni oddolžiti se jim in v znamenje hvaležnosti in priznanja dati jim najvišjo kulturno ustanovo, slovensko univerzo v Ljubljani.«

Dediščina dr. Antona Korošca

Zato se Vam, akademiki »Stražarji«, zahvaljujem kakor vsem drugim nenavzočim, ki so se kakor vi vsikdar zavedali, kako velikega pomena je za nas Slovence slovenska univerza, in ki so branili slovensko univerzo pred vsemi vplivi, ki bi mogli slovensko univerzo izmalčiti v neko takšno kulturno ustanovo, ki bi namesto kulturnemu razmahu in procvitu slovenskega naroda služila širjenju takih idej, ki bi mogle slovenski narod v njegovi eksistenci ogroziti in ga vreči v morje mednarodnega prevrata, v katerem bi slovenski narod za vedno utonil.

Politično dediščino dr. Antona Korošca smo dolžni čuvati vsi in političnega naslednika moramo vsi podpirati, prav vsi, predvsem pa tisti, ki so pet, deset, dvajset, več ko trideset let pomagali dr. Korošču zbirati politični kapital slovenskega naroda, ki jamči slov. narodu njegovo srečno bodočnost!

Besede g. senatorja France Smodeja so toplo odjeknile v naših dušah, saj pa tudi zna toplo povedati, kot malo kdo.

Pa zakaj smo tako veseli, kadar pride senator Smodej med nas. Prav intimno namreč čutimo, da je nekaj pristno Koroščevega v njem!

Štajerska prešerna veselost in širokogrudnost, neka elementarna poštenost in iskrenost, predvsem pa popolna nepodkupljivost in pogum, pogum, pogum...!

Lastnosti, ki so tako redke, posebno zadnja in so tako potrebne v tej res težki borbi za avtonomijo.

Izredni, junaški pogum je g. senator Smodej pokazal na Koroškem, kot eden glavnih voditeljev Slovencev in tedaj je bil pogum zelo redka in dragocena lastnost, to tem bolj, ker Korošci niso dobili po-

Nedeljske misli

V pričakovanju trenutkov, ki visijo nad nami, v negotovosti in razrvanosti časov si pogosto drug drugemu in sami sebi stavimo vprašanje: Kam gremo, kakšna je skrivnost naše bodočnosti? Skrivnost naše bodočnosti bo logična in dejanska posledica naše sedanjosti. Značilno za sedanjost pa je, da se vsa raznežena, okužena, razpuščeno-onemogla koplje v materializmu. Materialistična doba in miselnost je ubila v človeku disciplino, junaštvo, borbenost. V bojih, ki se razvijajo tudi in predvsem za razne ideje, je potrebno že sedaj in bo potrebno v skruti bodočnosti, da gredo pred nami klicarji idej, junaki dejanj, ki se žrtvujejo za svoje ideje, ideje, ki so tudi res vredne vseh in vsakih žrtev. Vzori in cilji, vredni naporov in borb bodo pritegnili z neodoljivo silo za seboj ljudi, ki so žejni idej, bodo uklonili moč volje, ki se v brezdelju in neorientiranosti ugonablja.

Za velike in vzvišene naloge smo poklicani katoličani, da posredujemo in dajemo vsem nekaj od tega, kar smo po volji in milosti božji sami prejeli v dar. Med najlepšim in največjim, kar imamo, je vera, upanje in ljubezen, zlasti ljubezen, ki ni častihlepna, ne išče svojega, ne misli hudega, se ne veseli krivice, veseli pa se resnice. Tudi nam se še posebno danes Gospod bliža in nas vprašuje: »Kaj hočete, da vam storim?« Le prosimo: »Gospod, da spregledamo!« Umevajmo svoj čas in spoznajmo, kje smo! V vsem pa zapajmo: »Bodi mi, Bog, zavetnik in pribežališče, da me rešiš. Zakaj moja moč in moje pribežališče si Ti, in zaradi svojega imena me boš vodil in hranil.« (Vstopna pesem.)

V Gospodu je naše upanje, pomoč in varstvo, v Njem je moč, ki bo razorožila sprte narode, ljubezen, ki bo združila blodeče duhove in jih usmerila iz materialističnih blodenj k socialni pravičnosti in ljubezni.

bude od drugod. Ta dragoceni pogum gospoda senatorja je zaklad, iz katerega bo treba še črpati.

G. Senator, pridite še iz Belgrada v Ljubljano.

NAŠ FILMSKI KOTIČEK

Cirkus v Unionu

Ljubljanski kino Union vrti že nekaj dni sovjetski film »Cirkus«, o katerem pravi lastništvo kinematografa, da je »senzacija ruske produkcije«. To »rusko senzacijo« smo si tudi mi ogledali, saj je predvajanje tega filma v »Unionu« zbudilo res precejšnjo senzacijo v naši javnost. Že slike v oglasnih deskah so dale slutiti, da je to nekaj posebnega, saj redkokdaj najdeš damo, ki bi imela v torbici za kozmetične potrebščine, kot puder, rouge, lak itd., nameščeno še razpelo in Bogorodico. In na platnu velike dvorane hotela »Union« jo lahko gledaš za mal denar dve celi uri.

Priznati pa moramo odkrito, da nas je film razočaral, pa ne samo nas, tudi vse drugo občinstvo, ki ne gleda na tendenco. Samo spretni reklami in drugim zanimivim ter izrednim okoliščinam se ima film zahvaliti, da ga še vrtijo.

Snov je zajeta iz cirkuško-varietejskega okolja in operira v glavnem s starimi rekviziti filmov te vrste. Tudi tehnična stran je šibka, baletne scene z množicami pomanjkljivo kostumiranih plesalk so na ravni tretjerazrednih varietejev pa tako revne, da jih niti ni vredno omenjati.

Namen pa je prozoren. In tega je treba obsoditi. Ti prizori so preračunani na nizke instinkte ljudi. Zdi se nam, da je čut za tovrstno načrtno kvarjenje moralnega čuta občinstva tudi pri tistih, ki odločajo v teh zadevah, precej otopel. Pa to ne samo pri sovjetskih filmih!

Zgodba tega filma je prav cirkuška, v splošnem konvencionalna in gledalcev ne pritegne.

Film prikazuje navadne cirkuške predstave, akrobacije, klovne, med katerimi se spletajo ljubavne zgodbe artistov.

Glavna junakinja, ki jo predstavlja Ljuba Orlova, je imela v svobodni ljubezni z zamorcem otroka, mora zbežati iz strahu pred linčanjem iz Amerike in ne najde nikjer na svetu mirnega obstanka zaradi tega svojega črnega otroka, kakor v Sovjetiji. Tam pa to svobodno ljubezen, ki je ne ovira nobena zakonska vez in nobena rasna razlika, tudi cirkuški ljudje prikazujejo, izvršujejo in proglašajo kot nov, odrešilni sovjetski evangelij, kajti tega otroka pestujejo vsi in vpijejo na vse grlo občinstvu:

»Pri nas (v Sovjetiji op. ur.) je svoboda in enakost, rešili smo se zastarelih predsodkov. In svobodna ljubezen je običajna oblika življenja.«

Da se ta svobodna ljubezen demonstrira vsem, se kažejo prave razstave polnagih baletk.

Ima pa ta film na sebi res nekaj »senzacionalnega«, kar je pa sprejemljivo edino za sovjetski okus.

Ali bo tak način prikazovanja nove miselnosti v Sovjetiji našel zaželjeni odmev v zdravem okusu še nepokvarjenega našega občinstva, dvomimo in prepuščamo tistim, ki to želijo.

Za tiste obiskovalce, ki ne razumejo ruščine in za vse naše bralce pa prinašamo besedilo glavnega slagerja, ki ga večkrat poje glavna junakinja:

Domovina moja je prostrana,
mnogo v njej je rek, gozdov, gora.
Komu je dežela druga znana,
ki svobode toliko pozna?
Komu je dežela druga znana,
ki svobode toliko pozna.

Kamor pot iz Moskve tebe vodi
od juga do Ledenege morja,
Gospodar po svojem človek hodi,
v domovini, ki ji ni meja.
Brez skrbi in svobodno živimo.
Silna Volga mimo nas hiti.
Mladi sile se od nje učimo,
starim je spomin pretežkih dni.

Komentar je odveč!

In to pesem širijo v obleki razglednic po vsej Ljubljani, posebno pri predstavah filma!

*

Kljub temu je pa ta film pritegnil zainteresirane obiskovalce. Prvi dan, 13. februarja, je bilo vse polno levičarskih elementov, ki so hoteli zaščititi predstavo pred morebitnimi motnjami. Bilo je tudi nekaj obiskovalcev »ex offo«, ki smo jih že večkrat videli ob takšnih prilikah. Morda so bili zato tam, da bi prisostvovali ploskanju komunističnih plačancev ob koncu filma.

Zanima nas tudi to, kakšno stališče je zavzela do tega filma Prosvetna zveza, ki prireja potom vseh svojih včlanjenih društev predavanja proti komunizmu? Ali ji je znano, kakšen je ta film?

Glede borbe proti komunistični sovjetski propagandi smo si gotovo edini. Mnogo je bilo o tem napisanega, slišali smo mnogo odločnih govorov odločujočih faktorjev proti vdoru komunizma k nam med naše ljudstvo, posebno med naše izobraženstvo, kar je treba odločno preprečiti.

»Hic Rhodus« za vse, ki smo odločeni in imamo resno voljo odvrniti od našega naroda pretečo nevarnost.

Pravi cilj univerze

Teško si je misliti višji cilj, kot ustvariti resnično, pravo univerzo. Gotovo spada to med največja dela človeškega prizadevanja.

Ideje, resnice, spoznanja vodijo človeka v vsem njegovem udejstvovanju. Univerza pa hoče zajeti ves zaklad znanja in znanosti. In ker se ta zaklad veča iz leta v leto, so tudi univerze vedno večje in obsežnejše. Kdor bi mogel po vrsti obiskovati vsa predavanja vseh fakultet bi šele spoznal širino in višino kraljestva iskanja resnice. Toda prava univerza še ni s tem pravilno označena. Univerza tudi mora odmeriti vsaki vedi pravo mesto. Nadalje mora skrbeti, da se vse panoge med seboj dopolnjujejo in med seboj spoštujejo in pravilno vrednotijo. Univerza kot taka mora biti enoten organizem, v katerem živi duša, ki vse poživlja. Univerza mora biti kraljestvo resnice. Na eni strani mora biti zavarovana izvornost in samostojnost znanstvenega raziskovanja, na drugi strani mora vladati brezpogojna resnicoljubnost, ki že sama po sebi stremi za harmonijo in edinstvo v vseh znanstvenih panogah.

Univerza ni in ne more biti strankarsko opredeljena v prid ene panoge bolj kot druge in se mora zanimati prav tako kot za lingvistiko, tudi za medicino, za tehniko prav tako, kot za pravo.

Prav na tej točki je odnos do katoliške Cerkve najbolj jasen. Cerkev je temelj in ste-

ber resnice in univerza, ki tudi išče zgolj resnico, in jo spoštuje, kjer jo najde, mora najbolj razumeti, da je Cerkev nezmotljiva v verskih in moralnih vprašanjih in da ima najvišjo učno oblast, kot je nima nobena univerza.

Kdor to temeljno resnico prezira ali pregazi, je odpovedal tako rekoč kraljici resnice pokorščino in se motovili v labirintu subjektivizma in drugih sodobnih zmot. Kdor pa dvomi o poklicu in pravici Cerkve do avtoritativnega razlaganja resnic, mora vestno raziskati, ali je učna oblast Cerkve upravičena in utemeljena ali ne.

Indiferentizem v teh velikih, življenjskih problemih se ne da zagovarjati in je tudi znanstveno nevzdržen. Ako namreč taka instanca, kot je Cerkev, dokazuje svojo učno oblast z zgodovinskimi dokazi, potem je za vsakega pravega iskalca resnice znanstvena dolžnost, da se za te dokaze zanima.

Liberalizem je pričel to vprašanje odrivati na stran s svojo herezijo, da je človek merilo vsega, to se pravi, hotel je odriniti Cerkev na slepi tir. In na tem stoji večinoma na vseh univerzah tista Cerkev, ki je sploh zasnova ideje univerz in jih večinoma tudi ustanovila.

V Evropi bo pravi mir šele tedaj, ko se bodo univerze spet zavedle, da je Zveličar sveta, božji sin, ustanovil nezmotljivo Cerkev.

Ali smo še kmečki narod?

Ostra kriza, ki je prišla nad nas v vprašanju prehrane, je odprla več kot en zelo zanimiv pogled. Za ljudi, ki gledajo na naše gospodarstvo vsaj malo realno, ta kriza ni prišla nepričakovano. V »kmetijski« državi, je sicer paradoksnost, da ostane država že v začetku zime brez žita, čeprav bi bila še tako slaba letina. Kajti tudi za primer slabe letine morajo biti predvidene določene rezerve hrane, ki pa morajo biti seveda odtegnjene območju špekulacije. Če je tako huda kriza zajela tako žitorodno državo kot je naša, potem za to ne smemo iskati jalovih izgovorov. Če pa bomo trmasto vztrajali pri njih, potem ni izgledov na boljšo usodo v prihodnjih letih, ko se bodo osnovne oblike gospodarskega udejstvovanja iz temeljev spreminjale.

Vprašanje prehrane

Ostrejše kot v vsej državi se pojavlja vprašanje prehrane še posebej v Sloveniji.

Pod vplivom quasi-statistike pri nas skoraj ni človeka, ki bi ne bil prepričan, da živi v Sloveniji 60 ali več odstotkov kmetov. Če je tedaj nad polovico naroda kmetijskega, potem gotovo ne bo imel ta narod posebnih skrbi s svojo prehrano. Pri količkah delavnosti se bo že iztisnilo iz zemlje toliko, da bomo tudi v bolj skopih letinah za silo prebili. Za letos bi veljalo to v Sloveniji tembolj, ker je bila letina slaba le v nekaterih živilih, v drugih pa je bila zopet rekordna (krompir, fižol). Od kod tedaj strah?

Ni tukaj mesto za raziskave, v koliko vpliva na celotni problem preskrbe naroda špekulacija ter zadrževanje rastlinskih pro-

izvodov zlasti pri producentih. Za nas je v tem okviru važnih le nekaj načelnih ugotovitev.

Kmečki narod

1. Če smo res pretežno kmetijski narod, potem za nas vprašanje prehrane ne obstoja. Pri tem je seveda predpogoj, da smo narod evropske omike, ki ni zamudil stoletij tehničnega napredka tudi pri načinih obdelovanja zemlje, temveč je vsa po svetu pridobljena izkustva koristno porabil na svoji zemlji. Treba se je odločiti, da priznamo eno ali drugo, izmikanja tu ne more biti. Če pristanemo na tolikokrat ponavljano tezo, da je kmet steber naroda, se mora narod glede prehrane nanj opirati. V tem primeru mislimo na kmete, ki imajo toliko zemlje, da morejo pridelati več, kot sami nujno potrebujejo. Kmet ne more biti steber naroda tedaj, če obdeluje zemljo le v toliko, da preživi sebe in svojo družino. Steber je lahko šele tedaj, če prehranjuje v glavnem tudi ostale stanovne ljudstva. Drugače slepi narod samega sebe ter si dela utvare, ki ga odvrta od tega, da bi v sebi budil in ohranjal ustvarjajoče sile, ki bi mu edine lahko omogočale varno eksistenco.

Ustalenie sedanjih cen

Večji in bogatejši narodi od nas so v Evropi, ki so to spoznali. In mi, ali smo še kmetijski narod? Bodimo vendar vsaj malo realni in pogledimo stvarjem odkrito v oči! Ali naj bo tisti, ki ima morda pol ali oral zemlje, kmet? Kje pa stoji zapisano, da mora tisti borni košček zemlje preživljati človeka ali celo njegovo družino, kar se od pravega kmeta po pravici

REŠITE ME! ZAKAJ ME NE REŠITE?

Stala sva ob postelji s smrtjo se borečega Franca Šmigoca. Bilo je v soboto ob pol deseti uri zvečer. Franc je imel že mrzle roke in mrtvaški pot je pokrival njegovo čelo. Vprašava ga, če naju pozna, če pozna duhovnika?

V deliriju je vzkljnil: »Poznam Vas! Dvignite me iz groba. Rešite me!«

Njegove osteklenele oči so naju za hip pogledale, nato so se obrnile navzgor. Vedela sva, da zanj ni več pomoči.

Cez nekaj minut: »Šmigoc, ali naju poznaš? Duhovnik je tu! Reci Hvaljen Jezus.«

Sredi raznih deliričnih besed je spregovoril trikrat jasno: »Jezus, Jezus, Jezus« in potem je pristavil: »V tem imenu vaju odpuščam! To bodi slovo.«

Nato je skočil pokoncu in kričnil: »Zakaj me ne dvignete iz groba, zakaj me ne rešite?«

Ozrli smo se okrog sebe, kajti z nami vred je nad sedemdeset bolnikov poslušalo te krike.

Zraven nas je kar na tleh ležalo pet bolnikov, da smo se komaj mogli premikati in ozirali smo se po širni dvorani. Postelja za posteljo in na njih po dva in dva.

Na drugem koncu umira nekdo za rakom, tam spet stoka nekdo, ki ga je podrl tramvaj, na levi leži nekdo, ki so ga pravkar prinesli iz operacijske sobe.

Zmolila sva še molitev »Pojdi duša...«

Z grozo sva gledala na te čudne pare po posteljah, ustaviva se pri tistemu, ki ga muči rak in potem odideva.

Prva beseda, ko sva prišla iz bolnišnice, je bila: »Nikdar ne bi hotel ležati v takem prostoru.«

Vse občine, vse župnije, vse korporacije, oblasti, cerkvene svetne, dvignite se in storite vse, da se danes, jutri, ta teden, ta mesec vsaj, odpravijo take hibe iz naših bolnišnic!

Dajte nam zraka, postelj in prostora!

zahteva. Pomanjkanje zemlje se ne da odtehtati z zahtevo po ustalitvi današnjih nenormalno zvišanih cen kmetijskih produktov. Seveda moramo pristaviti, da so sedanje cene ostalega blaga, posebno industrijskih izdelkov nenormalno visoke in tega stanja ne moremo zagovarjati.

Take zahteve ne samo, da zavajajo ves kmetijski stan z njegovimi stanovskimi in poklicnimi organizacijami na čelu k iskanju rešitve v napačni smeri, temveč so tudi v pravičnem socialno-gospodarskem redu neutemeljene, za vsakdanje praktično gospodarsko življenje pa utopične.

Gospodarski izgledi

Nobeden teh kmetijskih prijateljev namreč ne pomisli, da bi začasen uspeh na tako majhnem področju kot ga predstavlja naše gospodarstvo in ki bi bil poleg tega dosežen še v takih okoliščinah, kakršne vladajo danes,

bil v najkrajšem času porušen od mnogo močnejših in življenjsko pomembnejših faktorjev, ki določajo cene v sedanjem, pa tudi v prihodnjem gospodarskem redu. Za te stvari bi bilo treba izredno sposobnih dirigentov gospodarstva, ki pa bi morali imeti na razpolago za svoje eksperimente tudi prostore izrednih dimenzij. Kdor pa misli, da bo s par stoti pšenice ali krompirja tudi posredno v majhnem obsegu poskušal vsiljevati nenaravne cene svetovnemu trgu, ki jih edini suvereno določa in jih bo morda čez par mesecev že zopet tudi pri nas določal, vara sebe, kar je škoda, še bolj pa druge, če tako svoje zmotno mnenje razširja, kar je naravnost greh nad narodom.

Poglejmo resnici v oči

Naše mnenje je, da je vzrok vseh takih zmotnih naukov med nami v tem, ker se bojimo pogledati resnici v oči, ker se bojimo priznati, da nas je strah za naše življenje v bodočnosti, ko čutimo popolnoma jasno, da po gospodarski strukturi nismo več pretežno kmetijski narod. Strah pa nas je te bodočnosti lahko in nas mora biti vedno bolj, dokler ne bomo izvajali iz tega spoznanja posledic.

Prava rešitev

Rešitev iz vseh sedanjih in bodočih težav je le ena: treba je pogledati resnici v oči. Če

se bo to zgodilo, bomo predvsem videli, kje je izhod iz krize s preskrbo življenjskih potrebščin. Ne v višjih cenah, ne v podpori drugih stanov enemu stanu, ki si sam nič ne pomaga. Solidarna podpora naj gre tistemu, ki je pripravljen to podporo smotreno uporabiti in pozneje povrniti tistim, ki so mu pomagali iz zadrege. Naše kmetstvo ljudstvo je iskalo izhoda iz gospodarskih težav doslej le zunaj sebe, v izseljeništvu, v begu z dežele, v apelih na državo, na druge stanove itd.

Krizo našega kmetijskega stanu se lahko rešuje s podporo drugih stanov, lahko se jo začasno prevale na ramena uradništva, delavcev itd. z visokimi cenami. Toda tako stvar je v moralnem oziru in načelno možno opravičiti le v toliko, če se te žrtve drugih stanov za sanacijo enega stanu z najbolj intenzivnim sodelovanjem tega stanu samega porabijo tako, da bo imel v doglednem času od tega res narod neko korist. Intenziviranje naše kmetijske produkcije je tak razlog, ki bi mogel opravičiti velike žrtve. Toda to intenziviranje se mora tudi dejansko izvesti in javna oblast je zato tu, da nadzira, če so se sredstva, ki jih je dala ostala narodna skupnost, res porabila samo v ta namen.

To je edino pravi kmetijski program, v tem je rešitev vprašanja cen kmetijskih produktov, v tem je jedro problema preskrbe s hrano.

O bajtarjih in nemaničih pa posebej.

Univerza

Juan Hribar, novi doktor hon. c.

V soboto, dne 15. t. m., je bila v zbornični dvorani slovesna promocija Ivana Hribarja, pokr. namestnika v p., za častnega doktorja slovenske univerze.

Zbornična dvorana naše univerze se je odela v slavnostno oblačilo. Ob 11 so se zbrali v njej vsi vidnejši zastopniki civilnih in vojaških oblasti z dr. Natlačenom in g. škofom dr. Rožmanom na čelu. Zbrani so bili tudi zastopniki kulturnega in gospodarskega življenja, vsi dekanji in številni univerzitetni profesorji in drugi javni delavci. Akademsko mladino so zastopala fakultetna strokovna društva.

G. rektor je v izbranih besedah orisal pomen današnjega dne in navedel razloge, ki so vodili univerzo, ko je podelila ta častni doktorat.

Vstal je promotor univ. prof. dr. Janko Polec, ki je v temeljitih izvajanjih podal delo promotenta za ustanovitev slovenske univerze. Popeljal nas je v čase ob prehodu v naše stoletje in nam prikazal potek akcije za slovensko univerzo v avstro-ogrski monarhiji pa do prevrata. V tej dobi je Ivan Hribar delal. Nato je izvršil slovesni promotorski akt in imenoval slavljence za častnega doktorja.

Dr. h. c. Ivan Hribar se je akademskemu senatu zahvalil z lepimi besedami za izkazano priznanje. Oživil je pred nami nekaj zanimivih in lepih zgodovinskih reminiscenc iz borbe za slovensko univerzo.

Tudi akademska mladina čestita novemu častnemu doktorju, ob tej priliki se s pieteto in hvaležnostjo spominja že umrlih častnih doktorjev, posebno pa največjega in najvplivnejšega borca za slovensko univerzo, pokojnega dr. Antona Korošca.

Slovenska univerza je doživela v dvajsetih letih svojega obstoja razvoj, o katerem njeni ustanovitelji niti sanjali niso. Toda čas teče in z njim potrebe. Še marsikaj manjka naši univerzi in to si bomo morali v bodočnosti priboriti. Svetla tradicija te borbe, katere nosilci so bili ravno častni doktorji slovenske univerze, posebno pa pokojni dr. Korošec, pa nam daje vzpodbudo in v tem slovesnem trenutku kličemo z dr. h. c. Hribarjem:

Vivat, crescat, floreat slovenica alma mater Alexandrina.

Medicinska fakulteta

Lansko leto nam je prineslo predvsem po zaslugi naših slovenskih političnih predstavnikov, posebno pokojnega slovenskega voditelja dr. Antona Korošca, popolno medicinsko fakulteto v Ljubljani. S tem je bila izpolnjena upravičena zahteva slovenskega naroda po najvišjem slovenskem znanstvenem zavodu.

Po zakonu imamo v Ljubljani popolno medicinsko fakulteto. V tekočem šolskem letu sta bila odprta peti in šesti semester. Redna predavanja v petem semestru so se pred kratkim zaključila. Naj omenim tukaj samo to, da so se predavanja za ta semester začela v redu šele 12. novembra 1940. V teh dveh semestrih se predavajo klinični predmeti, to se pravi, da moramo imeti klinike — teh pa nikjer ni. Torej je bil klinični peti semester zaključen brez klinik.

Uredba o popolni medicinski fakulteti v Ljubljani sicer pravi, da imajo vsi inštituti in klinike začasno svoje prostore v splošni ljubljanski bolnišnici. To je vse lepo in prav, ko bi imeli mi urejeno bolnišnico.

Toda v naši bolnišnici vlada velika prostorna stiska. Sedaj pa naj pride še medicinska fakulteta in spremeni polovico prostorov v klinike.

Naša mlada fakulteta je v velikih stiskah. Na papirju je priznana, ni pa od nikoder denarja, da bi se začeli graditi prepotrebni inštituti. In če tega v kratkem ne bo, sta resno ogrožena sedmi in osmi semester. To pa pomeni izgubo semestra, mnogim pa sploh onemogočenje študija, ker zaradi sedanjih težkih razmer nimajo sredstev za študij na fakultetah drugod.

Imamo zagotovila od vseh slovenskih mero-

Jz gibanja misijonov Bošonti

Veliki dan so praznovali naši misijonarji v Bengaliji 10. oktobra 1940! Naši rojaki p. Porderžaj, p. Sedej, p. Vizjak in Gabrić so pozdravili v Bošontiju nadškofa Perierja; nova cerkev v čast sv. Male Terezije je bila blagoslovljena ta dan! Zvonovi so zvonili, Bengalci so bili kar elektrizirani, vihteli so ob Gangesu nešteto zastavic v pozdrav nadpastirju, bombe so pokale, iz tisoč grl se je čul glas: Džisu pronam — Hvaljen Jezus, malček je nadel nadškofu venec iz belih cvetov... kakšno duhovno veselje! In cerkev je bila blagoslovljena! Koliko bengalskih duš bodo v tej cerkvi naši junaški misijonarji rešili iz poganke teme pod zaščito Male Terezije,

Velike smuške tekme v spomin dr. Antona Korošca

Gotovo je bil pokojni dr. A. Korošec največji mecen in zaščitnik naše slovenske športne mladine, posebno pa je izkazoval veliko naklonjenost »Akademskemu športnemu klubu«, ki mu je takoj ob ustanovitvi podaril prekrasen zlati pokal, ki si ga pribori vsakoletni ASK-ov prvak v alpski kombinaciji. Da se ASK vsaj malo oddolži velikemu pokojniku, zato bo vsako leto prirjal velike smuške tekme v spomin dr. Antona Korošca. V ta namen sta podarila ga. dr. Natlačena in g. dr. Fran Kulovec, ASK-u krasno trofejo in pokal za medklubsko prvakinja in prvaka v dr. Koroščevem spominskem veleslalomu, ki bo v nedeljo, 23. febr. na idiličnem Črnem vrhu na Jesenicami, kjer se bodo srečali naši največji mojstri snežnih poljan.

V soboto pop. ob 15.30 gre na Črni vrh ekskurzija članstva in starešin ASK-a, v nedeljo bo ob 7 pri Sv. Križu sv. maša za dr. Korošcem, ob 11 pa bo spominski veleslalom. —Zf.

Na črnem vrhu

»Greš na tečaj?« — »Seveda!« — »Kdaj pa?« — »Zdajle opoldne.«

Lojze je zmetal svojo ropotijo v nahrbtnik, ga vrgel čez pleča, zavihtel smučke na ramo in junaško »jo mahnil« v polni »bojni opremi« na start — ne pardon, na kolodvor. Tu je našel že skoraj polnoštevilno zbrano »hrabro vojsko«, ki si je nameravala osvojiti vse strategično važne postojanke na Črnem vrhu. Vsa kolona se je odpravila na peron in hip nato že okupirala vagon, ki ji je bil pripravljen. To vam je bil prizor: težko otovorjeni so prehitovali drug drugega, kakor da bi že sedaj tekmovali, kljub temu, da se je vsak krivil pod pezo smuč in nahrbtnika.

»V vagonu smo,« si je mislil Šalobarda, ko je sedel na klop in se stisnil v kot ter privlekel od nekod iz nahrbtnika zašpehane karte.

Vrisk — in zažvižgal je vlak skozi mrak — a danes na srečo ni bilo mraka, pač pa je bila zato tem večja megla, ki je vsem jemala vso dobro voljo.

dajnih faktorjev da bodo storili vse, kar je v njihovih močeh, da se bodo čimprej lahko začele zidati potrebne stavbe in bo tako medicinska fakulteta v Ljubljani popolna v resnici, kot je sedaj na papirju.

V sedanjem trenutku pa je potrebna nagla in odločna akcija za rešitev 7. in 8. semestra. Treba je začeti z gradnjami klinik, ki so za študij nujno potrebne. Naj se združijo vse sile za ta namen. Zainteresirati je treba odločujoče faktorje. Katoliška akademska mladina pa naj da za to pobudo in naj pokrene to akcijo. Katoliška akademska društva morajo pričeti!

»največje žene 19. stoletja«, kakor jo je imenoval neki Amerikanec! Pozdrave pošilja akademski rod preko morja v Bošonti in občuduje naše misijonarje.

Kurseong na Himalaji

Slovenski misijonar p. Alojzij Demšar je imel novo mašo dne 22. novembra 1940! »Dragi prijatelji misijonov, veselite se z menoj, ker je spet 1 duhovnik več v bengalskih misijonih. Ali bo to — svet duhovnik, je odvisno od vaših molitev,« — tako piše v domovino!

Ali je res potreben duhovnik v bengalskih misijonih? Čujte: v Morapaju je v božični noči hotelo nad 1000 Bengalcev k obhajilu, a 3 misijonarji pri najboljši volji niso mogli vseh spovedati.

Komaj so se posedli že »jo« je vlak »urnih krač« pihal proti št. Vidu... Mednem... in še naprej skozi meglo. Kranj. Megla se je dvignila in pokazali so se beli vrhovi gora. Vsem je na obrazu zasijalo veselje: »Krasno vreme bomo imeli«, Radovljica... Jesenice. In potem peš Sv. Križ... Črni vrh. »Hvala Bogu, na cilju«, je zastokal Lojze, vrgel mokri nahrbtnik na mizo v koči in hitel ven, da si ogleda teren.

* * *

Tisti večer pred tekmami so sedeli okrog mize tam pod svetilko kaj čedni dečki. Sami favoriti za naslednji dan: Lado (splošno znan pod imenom Šalobarda ali L'eau de vie), Tone, Saša, Decij, Nejče, Francelj in Lojze. Pri medli svetlobi petrolejke so metali karte in se kaj klavrno zabavali. Boljše je bilo pri mizi v kotu. Tam je sedela izvoljena družba, kot Marko et tudi quanti in neprestano prepevala.

* * *

Prišel je Luka in naznanil veselo vest: »Fantje na start.« Saša, ki se je pravkar z vso besnostjo učil »vend« in Decij, ki si je tudi belil glavo ob tej nerešljivi Slingi (pa ne samo glavo tudi hlače) sta se začela prerekati kdo bo katerega »nesel«. Lojze bi se bil rad čim prej odkrižal te neljube zadeve in skušal pobežniti pa ga je Luka kmalu ujel: »Ti, dečko tekmovali moraš!« Vsi izgovori so bili zaman in moral se je podati »nato rajžo žalostno«.

Starter je že spustil prvega... potem drugega... tretjega... četrtega... peti pa je bil on. Srce mu je začelo močneje utripati, ko se je postavil na start. »Na mesta! — Pozor! — Zdaj!« Spustil se je in — že se je valil in se pobiral s tal. Potem pa se je nekaj časa valil nekaj časa smučal in bel, kot sneženi mož privozil na cilj. »Ja Lojze, kaj pa s teboj?« se je smejal Nejče. »Kolikokrat si padel?« »Ne vem,« se je odrezal Lojze, potem pa začel sam pri sebi računati, koliko je imel padcev. Spominjal se je samo tako megleno: Petkrat sem padel. Pa ti? »Štirikat.«

No, pa je le dobil plačilo za svoje padce in za zadnje mesto. Ko so prišli v kočjo se je na mizi pred njim »smejala« klobasa in pivo. A da ste jih sedaj videli vse one, ki so se mu poprej smejali. Tan.